

10. Маслова В. А. Введение в лингвокультурологию : учеб. пособие / В. А. Маслова. – М. : ИЦ Академия, 2001. – 208 с.
11. Солодухо Э. М. Особенности фразеологической интернационализации по линии заимствования / Э. М. Солодухо // Активные процессы в области русской фразеологии. – Иваново, 1984. – С. 124–137.
12. Савилова С. Л. Особенности семантики фразеологических единиц с компонентом *голова* во вьетнамском и русском языках / С. Л. Савилова, К. А. Нгуен // Молодой учёный. – 2015. – № 11. – С. 166–169.
13. Шанский Н. М. Фразеология современного языка / Н. М. Шанский. – М. : Высш. шк., 1985. – 106 с.

Список электронных источников

14. Сакаева Л. Р. Сопоставительный анализ фразеологических единиц антропоцентрической направленности: на материале русского, английского, таджикского и татарского языков. – URL: <http://www.dslib.net/sravnit-jazykoved/sopostavitelnyj-analiz-frazeologicheskikh-edinic-antropocentricheskoj.html>5.
15. Фам ТхиТхань Ха. Сопоставительный анализ соматических фразеологизмов английского и вьетнамского языков. – URL: <http://www.dslib.net/sravnit-jazykoved/sopostavitelnyj-analiz-somaticheskikh-frazeologizmov-anglijskogo-i-vetnamskogo.html#185979>

Попович Наталія

КЛЮЧОВІ ФРАГМЕНТИ КОНЦЕПТОСФЕРИ МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ М. М. ЖВАНЕЦЬКОГО

Сьогодні фокус гуманітарних досліджень, у тому числі лінгвістичних, спрямовано на вивчення *homo loquens* – людини, яка здатна породжувати і сприймати мовні повідомлення. Вивчення мовної особистості – перспективний напрям розвитку лінгвокультурології. Теоретична цінність її аналізу полягає в поясненні культурно значущих смислів, що складають специфіку національно-культурного світобачення народу. У нашій роботі ми розглядали мовну особистість М. М. Жванецького з метою з'ясувати, чи можна вважати його елітарною мовною особистістю, та проаналізували фрагмент концептосфери письменника.

Поняття **елітарної мовної особистості** Є. М. Санченко [6] характеризує як сукупність рис людини, які розкриваються в її мовній поведінці. Наприклад, високий рівень мовної й комунікативної компетенцій та їхня реалізація в мовленнєвій діяльності.

Матеріалом для аналізу виступали 579 творів М. Жванецького зі збірника «Собрание произведений в пяти томах», що містить мініатюри від 60-х років XX століття до сучасного періоду.

У нашій роботі за основу були взяті теоретичні положення, висунуті в праці Т. В. Кочеткової [4], яка виокремила такі риси елітарної особистості, як: висока свобода текстопородження відповідної тематичної та жанрово-стилістичної оформленості, продуктивність переробки почутих та прочитаних текстів, великий обсяг активного словника, поліфункціональність, поєднання різностильових елементів мовлення, адекватне

меті й завданням спілкування, вільне володіння як усною, так і писемною формами мовлення та безпомилковий вибір форми мовлення залежно від комунікативних цілей, дотримання чинних етичних норм, максимальна повага до адресата.

Ми вважаємо, що надання М. М. Жванецькому статусу елітарної мовної особистості не підлягає сумнівам. Для того, щоб підтвердити нашу гіпотезу, ми провели експериментальне дослідження. Експеримент проводився у формі опитування шляхом анкетування за допомогою Інтернет-сервісу GoogleForms. В опитуванні взяли участь 27 інформантів, які є жителями Одеси віком від 20 до 87 років. Середній вік інформантів – 44 роки. Формою опитування була анкета, яка складалася з двох частин. У першій частині ми досліджували ставлення до творчості М. М. Жванецького, чи знайомі інформантам твори письменника. Більшою мірою інформанти позитивно ставилися до творчості письменника: 62,5% інформантів відповіли, що їм подобається діяльність сатирика, 25% нейтрально ставляться до його творчості і лише 12,5% дали негативну відповідь.

Наступним кроком ми пропонували виділити ключові теми творчості письменника. Було запропоновано десять найпоширеніших тем у дискурсі М. М. Жванецького: *жінщина, Одесса, ум, старість, любов, щастье, мысль, власть, одессит, жизнь*. За результатами нашого експерименту, найпопулярнішими, на думку інформантів, були такі теми як: **Одесса** (62,5%), **жизнь** (62,5%), **счастье** (50%).

Також для порівняння ми підраховували частотність використання цих слів у творах письменника. За нашими результатами, найчастотнішим є такі словосполучення як **жінщина** (736), **жизнь** (630), **старость** (236), **ум** (168), **Одесса** (164), **счастье** (149).

Внаслідок наших експериментів, можна визначити такі ключові концепти у творах письменника: *жизнь, Одесса, счастье*.

У другій частині нашого опитування брала участь лише та група учасників дослідження, професія яких пов'язана з вивченням мови у різних її аспектах. Ми надавали інформантам перелік рис елітарної мовної особистості і пропонували їм обрати ті риси, які вони вважають характерними для мовної особистості письменника. Такий поділ усіх інформантів на дві групи (50% на 50%) допоміг виявити, що М. М. Жванецького, дійсно, можна вважати елітарною мовною особистістю.

Найчастотнішими серед рис елітарної мовної особистості були:

- вільне володіння як усною, так і писемною формами мовлення та безпомилковий вибір форми мовлення залежно від комунікативної мети;
- поліфункціональність (володіння усіма функційно-стильовими різновидами літературної мови);
- великий обсяг активного словника;
- поєднання різностильових елементів мовлення, адекватне меті і завданням спілкування.

Наступним етапом нашого дослідження був розгляд вербально-семантичного рівня елітарної мовної особистості М. М. Жванецького. У своїх творах письменник створює засоби комічності на всіх рівнях мови: фонетичному, морфологічному, словотвірному, лексичному та синтаксичному; використовує засоби полісемії, метафори, порівняння, метонімії.

Вивчаючи лінгвокогнітивний рівень мовної особистості, ми досліджували категорії механізмів свідомості: поняття, концепти, які формують концептосферу мовної особистості.

Особлива увага була зосереджена на таких концептах у творчості письменника, як *Одесса, счастье та жизнь*.

Концепт *Одесса* є стрижневим у творчості письменника. Він позиціонує себе як одесита, приділяє увагу багатьом темам, які пов'язані з містом, неодноразово висловлює свою любов до міста: *Одессу люблю [Я и Украина!]*; ставиться до нього як до дому, в якому завжди чекають, розуміють: *Жванецкого понимают только одесситы* [там само], в якому можна сховатись від негараздів, і в яке завжди хочеться повернутися: *Из Одессы можно выезжать, можно уехать навсегда, но сюда нельзя не вернуться* [Холера в Одессе]. Він відчуває щастя, повертаючись в Одесу: *Я снова в Одессе, хотя я жизнью обязан Ленинграду, Москве, где я честный член «Одеколона», то есть одесской колонии в Москве. Но когда я летом хожу мимо одесских дач и из-за забора слышу свой голос, что может быть выше этой чести быть понятым еще при жизни?!*

Сатирик неодноразово згадує гостинність жителів Одеси: *Мы приветствуем вас, желаем вам счастья, трудов, забот, побед и крепкого здоровья, тьфу, тьфу, тьфу!* [там само].

У творах 90-х років письменник асоціює Одесу з відпочинком, спокоєм, свободою: *Ручку, кстати, держат все тяжелее, мыслить все мучительнее. Бросить бы и то и другое и растянуться в Одессе, в Аркадии, на плитах. Но надо лететь* [Америка на этот раз!]

І незважаючи на те, що М. М. Жванецький жив у різних містах, він є одеситом незалежно від місця знаходження: *И теперь куда бы мы ни перемещались по всему земному шару – мы в пределах Всемирного Клуба одесситов*.

Пам'ять письменника про місто є аксіологічним компонентом концепту *Одесса*: *А есть Одесса движимая. Движимая – та, которую увозят в душе, покидая. Она – память. Она – музыка. Она – воображение. Эта Одесса струится из глаз. Эта Одесса звучит в интонациях* [Двести лет Одессе].

Цінністю письменник вважає і свою колоритну одеську вимову: *Я ж своей Одессе так благодарен за свою скороговорку [Я и Украина!]* У одному із своїх оповідань він так характеризує одеське мовлення: *«Рты прекрасные – смесь украинской, русской, греческой и еврейской породы»* [Одесса]. М. М. Жванецький пишається тим, як розмовляють в Одесі, вмінням жартувати у повсякденному спілкуванні: *Они не подозревают, что они острят, и не надо им говорить* [там само].

Представниками міста в оповіданнях письменника виступають одесит, одеситка, одеська дитина та одеський кіт. М. М. Жванецький зазначає, що одесит – це емоційна, розумна, весела, хитра, проте дружна людина, яка задоволена своїм життям: *Мужчины в этом городе играют незначительную роль и довольны всем происходящим* [там само].

Одеситка у творчості сатирика характеризується такими рисами, як краса, гучність та владність, вона має складний характер: *От красоты у них скверные характеры, а в глазах коварство* [там само].

В оповіданні «Одесса» автор зазначає, що в Одесі полюбляють допомагати влаштовувати сімейне життя: *Здесь безумно любят сводить, сватать, настаивать и, поженив, разбегаться. Отсюда дети* [там само].

Маленького одесита М. М. Жванецький характеризує як допитливу, дитину: *А какой-то только что родившийся ребенок обязательно ляпнет: «Дядя Миса, только сто вчерасняя тетя приходила»*. Дитину намагаються забезпечити найкращим, розвивати її здібності. Згідно з оповіданнями, здоровою можна вважати в'ялу вгодовану дитину: *Худой ребенок*

считается больным. Его будут кормить все, как слона в зоопарке, пока у него не появятся женские бедра, одышка и скорость упадет до нуля. Теперь он здоров [там само].

У творах, які присвячено Одесі, неодноразово згадуються коти. Одеському коту присвячено оповідання М. М. Жванецького «Тишка-Тихон-Тишка». У цьому творі М. М. Жванецький так описує кота: «Огромный черный грязный одесский кот. Он влюблен в холодильник. Тихон – местный бабник» [Тишка-Тихон-Тишка]. Таким чином, навіть коту автор завуальовано приписує риси, які притаманні одеситу.

У творі «Одесса» письменник, описує і всі пори року в місті, поведінку людей із зміною погоди: *Зима в Одессе странная. Дождь сменяется морозом, образуя дикуую красоту! Стоят стеклянные деревья, висят стеклянные провода, земля покрыта стеклянными дорогами и тротуарами. Машины и люди жужжат, как мухи на липкой бумаге. Если она неподвижна, значит, едет вверх; если едет вниз, значит, тормозит. Ушибы, переломы, носки, надетые поверх сапог, – очень красивая зима* [там само].

Сатирик неодноразово зазначає, що кращим місяцем для Одеси є серпень, коли в місті спека, багато туристів, галасу.

М. М. Жванецький згадує і про талант, освіченість одеситів: *Почему здесь рождается столько талантов, не могут понять ни сами жители, ни муниципалитет* [Одесса]. Але письменнику прикро спостерігати як одесити від'їжджають за кордон, в пошуках кращого життя: *Одесса давно и постоянно экспортирует в другие города и страны писателей, художников, музыкантов и шахматистов* [там само].

У творах, написаних сатириком у ХХІ столітті, він занепокоєний такими змінами, місто вже не таке, яким він звик його бачити: *Одесса здорово изменилась. Путем обмена евреев на зерно, евреев – на ракеты. Народ отваливает. Куда едут они – толком не знают. Не думаю, что с их отъездом там что-то добавляется, но здесь – убывает* [там само].

Змінюється населення міста, змінюється й саме місто. Письменник сатирично зазначає, що в місті вже нема місцевого населення: *В Одессе местное население уже не рождается. Рождаются эмигранты. Маленькие, грудные, но уже заядлые эмигранты* [там само].

Серед місць в Одесі, які часто описуються у творах М. М. Жванецького, можна виділити такі: одесский двор, одесский порт, пляж, Дерибасовская улица.

Таким чином, основними змістовими елементами концепту *Одесса* у творчості М. М. Жванецького можна назвати: **жителів міста, їх творчу та інтелектуальну діяльність, погоду у місті, мовлення жителів міста, одеське подвір'я, квартиру, порт і море.**

Одним із ключових концептів у творчості М. М. Жванецького є концепт *жизнь*. Автор найчастіше порівнює життя зі спортом, мистецтвом, швидкоплинним процесом: *Жизнь человека – миг, но сколько неприятностей* [Собрание произведений в пяти томах. Т.1]. Цей процес часто набуває матеріальної форми: легкая жизнь, тяжелая жизнь, короткая жизнь.

Здійснюючи опис концепту *жизнь*, письменник використовує такі епітети: *воробьиная жизнь, многоэтажная жизнь, оскорбительно рабская, жизнь животных.*

Сатирик часто використовує лексему «жизнь» для створення мовної гри: *И конечно, конечно, наша жизнь всю жизнь была связана с Ленинградом* [Действительно].

М. М. Жванецький зазначає, що «Жизнь свелась к сбору горизонтальных благ» [Собрание произведений в пяти томах. Т.4]. Письменник вважає, що краса життя у простих, невибагливих речах, а не у гонитві за матеріальними цінностями: *Кое-кто забывает, в чем*

истинная красота жизни. Красота жизни в красоте человека. А обстановка лишний раз подчеркивает эту красоту. Скромная обстановка создает красоту человеческой личности [Скромность].

Життя у творчості сатирика теж має свій аксіологічний зміст, і сатирик закликає жити весело, бути щасливим, а не ганятися за задоволенням матеріальних потреб: *Как же вы свою жизнь, которая дается один раз и которую нужно прожить так, чтобы не было «мучительно больно за бесцельно прожитые годы», эту жизнь разменивать на мелочи [там само]*.

Письменник цінує життя, любить його; він вважає, що хоча іноді в житті є негаразди, людина набуває досвіду, життєвої мудрості: *Ничего нет нашей жизни хуже – лучше – скучнее – веселей – интересней – страшнее – голоднее – сытнее и зажигательно убийственней! Каждый прожитый день высекается на теле неизлечимой зарубкой – шрамом – фурункулом – прыщом – царапиной!* [Цирк].

У своїх оповіданнях М. М. Жванецький неодноразово зазначає, що життя неможливе без гумору: *Ничего нет лучше жизни. А юмор – это жизнь. Это состояние. Это не шутки. Это искры в глазах. Это влюбленность в собеседника и готовность рассмеяться до слез [Что такое юмор?]*. Письменник порівнює гумор з життям: *Юмор, как жизнь, быстротечен и уникален. Только один раз так можно сказать. Один раз можно ужать истину до размеров формулы, а формулу – до размеров остроты* [там само].

Життя персоніфіковано, воно ніби керує людиною, є неминучим: *Определенность – это неисправимо, а неопределенность – это жизнь* [Паровоз для машиниста].

Письменник ототожнює з життям слово, мову: *Как учат нас писатели: жизнь и язык идут рядом, я в даже сказал – это одно и то же. И непереводаемая игра слов есть непереводаемая игра дел* [Непереводаемая игра].

Словом можна вплинути, оживити, зворушити: *Само слово волнует, как жизнь* [Театр. Репетиция].

Люди постійно чекають, і, на думку автора, лише існують у побуті, який теж набуває ознак персоніфікації у творах М. М. Жванецького: *...трудно заслонить собой проклятый быт, который и есть жизнь, хотя нас часто учат, что вот быт заедает, а жизнь радует. И живешь, не добираясь до жизни, в музей не сходишь, в театр не попадешь, книгу не достанешь и сидишь весь в быту, как в поту* [там само].

На думку письменника, більшість людей поділяють своє життя на дві категорії: на реальне повсякденне, і на уявне, те, яким вони планують жити, але ці плани ніяк не можуть почати реалізовуватись: *Оттягивают начало жизни* [Вернуться в жизнь]. Автор у своїх оповіданнях постійно закликає: *И начинайте жизнь!* [Нарьян-Мар].

Письменник характеризує життя жінок і чоловіків: *У мужчин в жизни две задачи, две великие проблемы: как соблазнить и как бросить. Решив первую проблему, он тащит на себе всю жизнь в надежде бросить* [Две задачи]. Життя жінок у творах сатирика зазвичай описується в сім'ї, в якій жінка займає центральне становище: *Это говорю я, глава семьи, жена. Я жена, глава семьи. Мы с мужем прожили долгую и красивую жизнь и продолжаем жить долго и красиво* [Как делается телевидение].

М. М. Жванецький як людина, що неодноразово пережила зміну влади і державного устрою, не може не звертати уваги на особливості життя у комуністичній та демократичній державах і не порівнювати життя людей у ці часи: *При советской власти в одной голове не совмещалась счастливая жизнь с очередями, муками, тюрьмами и закупкой хлеба у*

капиталистов. Сегодня в одной голове не совмещается несчастная жизнь с миллионами авто, полными магазинами и избытками зерна [Август].

Сатирик радіє свободі: *Сегодня над нашей жизнью можно смеяться сколько хочешь. Это главное завоевание и есть. Пока оно с нами, жизнь может быть тяжелой, плохой, но не такой противной и оскорбительно рабской, как вчера* [Ко Дню юмора].

Проаналізувавши основні компоненти концепту *жизнь*, можна зробити висновок, що для письменника життя є **цінністю, миттю**; воно виявляє себе у **мові, гуморі, свободі та красі**.

У своїх оповіданнях М. М. Жванецький розмірковує не лише про життя, а й про такі його складові як **радість, спокій, щастя**. Думки, висловлені письменником щодо концепту *счастье*, сьогодні є надзвичайно актуальними.

Письменник неодноразово у своїх творах вказує на те, що незважаючи на безмежну кількість матеріальних благ, сьогодні дуже багато нещасливих людей: *Ситуация сказочная: всего полно, все есть, хотя почему-то не все счастливы. Почему же не все счастливы, спросите вы, знакомьтесь с населением, особенно с его русской частью. Столько счастья вокруг, а в глаза оно не попадает* [Америка на этот раз!].

Деякі люди їдуть за кордон у пошуках щастя, кращого життя, але й там не можуть стати щасливими: *Главное – оторваться от нашей жизни. Какое это счастье – оторваться от нашей жизни* [Выше на Север]. Але, письменник зазначає, що ми щасливіші, тому що вміємо знаходити щастя у дрібницях: *Почему наша жизнь полней и убедительней?!..Почему наша жизнь счастливее, ярче?! Во всем. В каждой мелочи. Именно мелочи делают нашу жизнь такой привлекательной, и радость мы испытываем гораздо чаще* [Прэсса дает!]. І для того, щоб бути щасливим, зазначає письменник, треба вміти самому робити своє життя щасливим: *Это чушь! Все внутри нас. Переезд не поможет. Не перевози несчастья. Не помещай свое безделье, бездарность, бескультурие в другое место, не порть его. Умей наслаждаться всем, что по пути. Не можешь двигаться вперед – наслаждайся поворотом, получи удовольствие от движения назад. И топтание на месте тренирует организм* [Формула счастья].

У багатьох творах письменник зазначає, що сам він є щасливим: *И счастлив бываю. И не ядовит* [Я и Украина!].

М. М. Жванецький часто описує щастя як задоволення загальних фізичних потреб:

Мое первое хобби – вкусно поест за обедом.

Второе – хорошо поспать после него.

Третье – разобратся в первых двух ощущениях.

И вот я счастлив [Собрание произведений в пяти томах. Том 5].

Але у своїх творах письменник звертає увагу й на щастя високе, духовне. Таким є щастя від творчої діяльності. Сатирик постійно описує своє щастя під час виступі, радість взаєморозуміння між глядачем і артистом: *А ты уже несешь со сцены и слышишь, что несешь, видишь счастливый смех зала. Не оттого, что это не смешно, а оттого, что это попало в цель. В больную точку. Какое счастье для актера быть выразителем дум сегодняшнего зрителя* [Театр. Репетиция].

М. М. Жванецький описує, що є щастям для письменника: *Что такое писательское счастье? Немножко написать и жить, жить, жить* [Писательское счастье].

В оповіданні «Когда нужны герои» письменник визначає щастя як можливість допомогти іншим, врятувати людей: *Она стоит мокрая, счастливая, держит старичка за*

воротничок. Потому что если ты герой, оглянись вокруг, и тебе всегда найдется работа [Когда нужны герои].

При характеристиці такої особливості концепту *счастье* як темпоральність, можна зазначити, що письменник визначає його як мить, а не як константу всього життя: *Счастье – случай. Счастье, если тебе приносят ужин, а ты не можешь оторваться. Счастье, когда ты выдумываешь и углубляешься, а оно идет, идет, и чувствуешь, что идет. Такой день с утра, за что бы ты ни взялся. И вокруг деревья, и солнце, и пахнет воздух, и скрипит снег, а ты тепло одет* [Я так стар и спокоен...]. Щастя – це цінність, яка не може тривати вічно і належати одразу всім: *Все хотят жить равно, счастливо и долго, но ни у кого ни разу не получилось* [Кем хочешь быть, дед?].

Щастя – це мати поруч близьку людину: *И счастье – это человек. И путешествие не путешествие, и Африка не Африка, если его нет. А один маленький, нежный, невозможный. Ты только смотришь на него... Твои глаза как два прожектора. Ты светишься, ты светишься* [Я так стар и спокоен...].

У творах письменника ми дослідили, що він по-різному тлумачить щастя чоловіка та жінки. Щастя жінки, на думку М. М. Жванецького, в тому, щоб мати поруч розумного, справедливого чоловіка: *Да, чуть не забыла, я же счастлива с ним... Нет, ну он действительно очень хорош. Ну, во-первых, умен. Во-вторых, аккуратен, в-третьих, остроумен, справедлив к окружающим и, в общем, ко мне* [Если бы я был женщиной].

А погляд на щастя чоловіка у творах сатирика є суперечливим: *Вспомнил. Безумно счастлив в личной жизни. Но одиночество лучше* [Автопортрет].

Письменник зазначає, що люди намагаються забезпечити своїх дітей кращим життям, забуваючи про своє власне щастя: *Опять все ради детей. Уже двадцатое поколение строит детям счастливую жизнь, закладывая себя в фундамент* [Испытание деньгами].

Таким чином, основними репрезентантами концепту *счастье* у творчості письменника можна назвати **творчу діяльність, свободу, взаємостосунки, героїзм, вміння знаходити щастя у дрібницях**.

У проведеному нами дослідженні за допомогою експерименту ми довели, що М. М. Жванецького можна вважати елітарною мовною особистістю. Розглянувши вербально-семантичний рівень М. М. Жванецького як елітарної мовної особистості та зробивши опис таких ключових концептів, як *Одесса, жизнь, счастье*, ми дослідили значний пласт фрагментів концептосфери письменника.

Таким чином, вивчення концептосфери мовної особистості є продуктивним напрямом у сучасній лінгвістиці, яке надає ґрунтовні результати, дозволяє простежити трансформації у мовній картині світу елітарної мовної особистості, проаналізувати зміни, які відбуваються у суспільстві.

Список використаної літератури

1. Арутюнова Н. Д. Дискурс // Лингвистический энциклопедический словарь / глав.ред. В. Н. Ярцева // Н. Д. Арутюнова. – М. : Советская энциклопедия, 1990. – 685 с.
2. Гумбольдт В. Язык и философия культуры / В. Гумбольдт. – М. : Прогресс, 1985. – 450 с.
3. Карасик В. И. Языковой круг : личность, концепты, дискурс / В. И. Карасик – Волгоград : Перемена, 2002. – 477 с.
4. Кочеткова Т. В. Проблемы изучения языковой личности носителя элитарной речевой культуры (обзор) / Т. В. Кочеткова // Вопросы стилистики. – Вып. 26. Язык и человек. – Саратов, 1996. – С. 14-25.

5. *Ляпичева Е. Л.* Гендерный аспект концепта женщина в рассказах М. Жванецкого (на материале сборника "Женщины") / Е. Л. Ляпичева // Вісник Дніпропетровського університету. Серія : Мовознавство. – 2015. – Т. 23, вип. 21(2). – С. 72-79. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdumo_2015_23_21%282%29__14
6. *Санченко Є. М.* Елітарна мовна особистість: від діалектних витоків до літературної мови : автореф. дис. канд. філол. наук : 10.02.01 / Є. М. Санченко. – Луган. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – Луганськ, 2009. – 24 с.
7. *Шевчук Л. В.* Лингвокреативный феномен каламбура в творчестве М. М. Жванецкого // Актуальні проблеми прикладної лінгвістики : зб. наукових праць // ОНУ ім. І. І. Мечникова, філол. ф-т / Л. В. Шевчук. – Одеса : Букаєв В. В., 2014. – С. 124-130.
8. *Шевчук Л. В.* «Ты одессит...А это значит.. (Моделювання лінгвокультурного типуажу «одесит») //Л. В. Шевчук, Н. В. Попович / Вісник ОНУ. Серія : Філологія. – 2016. – Т. 21, вип. 2(14). – С. 46-53.
9. *Яроцкая Г. С.* Дискурсивное измерение отношения к богатству и бедности в русской лингвокультуре (на материале текстов русских народных сказок) // Мова : Науково-теоретичний часопис з мовознавства. №21 / Г. С. Яроцкая. – Одесса : Астропринт. – С. 102-106.

Джерела

1. *Жванецкий М.* Собрание произведений в пяти томах / М. М. Жванецкий. – Москва : Время, 2016. – 1872 с.

Юлія Публіченко

ГРАФОЛОГІЧНА ЕКСПЕРТИЗА ПОЧЕРКУ: ХАРАКТЕРИСТИКА ТЕМПЕРАМЕНТУ

Сучасний стан графології як науки відзначається підвищеним інтересом, проте переважна кількість теоретичних розробок та практичного застосування цієї науки належить закордонним дослідникам, незважаючи на те, що відомості про зв'язок почерку й темпераменту необхідні та використовуються в багатьох сферах людського життя: при прийомі на роботу використовують тести з метою виявлення типу темпераменту, при наданні допомоги психічно неврівноваженим особам і злочинцям; а також загалом дають змогу оцінити характер людини, її розумові здібності та спрогнозувати подальші дії, поведінку і реакції в різних ситуаціях. У такий спосіб почерк досліджується у двох наукових напрямках: психологічному й криміналістичному. Психологічний напрям вивчення зв'язку почерку і характеру розвивали А. Р. Лурія, В. М. Леонтьєв, І. Ф. Моргенштерн, Д. М. Зуєв-Інсаров, які вивчали залежність почерку від типу темпераменту. У межах криміналістики та судової експертизи це питання розглядалося Е. Ф. Буринським, який став основоположником судового почеркознавчого аналізу, Е. Локер Л. Клягес та ін.

Актуальність дослідження зумовлене тим, що почерк ідеально відображає психологічні особливості особи, й, аналогічно до характеру, має певну сукупність рис і ознак, оскільки залежить від сфери діяльності, соціального статусу особи та життєвого досвіду.